

Posudek na dizertační práci

„Anxiozita dětí jako jeden z minoritních vlivů na prevenci zubního kazu“

Autor: MUDr. Jana Vašáková

Oponent: doc. MUDr. Vlasta Merglová, CSc.

Téma, které si MUDr. Jana Vašáková vybrala pro dizertační práci, patří mezi vysoce aktuální a pro klinickou práci velmi důležité. Strach ze zubního ošetření a následná nespolupráce dítěte je značnou komplikací zubní péče o děti, často odrazuje zubní lékaře od ošetřování dětí a bývá důvodem pro odesílání dítěte na stomatologické kliniky. Problematice anxiozity dětí předškolního věku ve vztahu k zubnímu ošetření a prevenci zubního kazu nebyla dosud v našem písemnictví věnována dostatečná pozornost.

Předkládaná dizertační práce má 130 stran včetně titulní strany, prohlášení autorky, poděkování, identifikačního záznamu, abstraktu, obsahu a seznamu zkratk. Součástí dizertační práce je 28 tabulek a 13 grafů. Dizertační práce dále obsahuje 6 příloh a seznam odborných prací autorky. Práce je členěna na kapitoly Úvod, Hypotézy a cíle práce, Studie, Souhrnnou diskusi, Závěry z provedených studií a jejich význam pro praxi a další výzkum, Seznam literatury, Seznam tabulek, Seznam grafů, Přílohy a Seznam odborných publikací autorky.

V úvodní kapitole MUDr. Vašáková přehledně popisuje současné poznatky o anxiozitě dětí ve vztahu k zubnímu ošetření, definuje strach, anxiozitu a fobii, zabývá se historickými aspekty úzkosti a strachu. Dále se autorka věnuje fyziologickému vývoji strachu u dětí, vysvětluje genetické vlivy a vlivy prostředí na vznik úzkosti a strachu u dětí. Srozumitelně vysvětluje modely získávání strachu ze zubního ošetření. Uvádí incidenci strachu ze zubního ošetření v různých evropských i mimoevropských zemích v přehledné tabulce. Údaje o incidenci úzkostných dětí jsou však těžko srovnatelné, protože autoři jednotlivých studií se zabývali různými věkovými kategoriemi. Kriticky srovnává jednotlivé metody hodnocení strachu ze zubního ošetření (behaviorální hodnocení, psychometrické metody fyziologické metody a projektivní techniky).

V kapitole Hypotézy a cíle práce autorka dizertační práce konstatuje, že v České republice chybí klinické studie na téma strachu ze zubního ošetření u předškolních dětí. Klade si následující cíle:

1. Pomocí základních epidemiologických a psychometrických metod popsat přístup zubních lékařů v ČR k ošetřování dětí, důvody vedoucí k neošetření dětí a způsoby řešení této situace.
2. Zjistit vliv prostředí zubní ordinace a osoby zubního lékaře na hladinu strachu dítěte ze zubního ošetření a způsoby ošetření, které predisponují dítě k rozvoji tohoto strachu.
3. Zhodnotit hladinu strachu ze zubního ošetření ve vztahu k návštěvě zubního lékaře předškolních dětí a korelovat ji se stavem chrupu těchto dětí.
4. Zhodnotit strach ze zubního ošetření sledováním fyziologických parametrů a chování ošetřovaných dětí a korelovat jeho hladinu s provedeným výkonem.

Ke splnění těchto cílů autorka provedla 4 navazující studie, které sledovaly následující aspekty této problematiky:

1. Vztah zubních lékařů v České republice k ošetřování dětských pacientů
2. Postoje předškolních dětí k prostředí zubní ordinace, k zubním lékařům a k zubnímu ošetření
3. Hodnocení strachu ze zubního ošetření předškolních dětí s použitím Venhamova obrázkového testu a barvového testu ve vztahu ke stavu chrupu
4. Hodnocení strachu ze zubního ošetření dětí v sedaci při vědomí midazolamem nepřímou metodou stupnicí SEM a jeho korelace s provedenými výkony

Během těchto studií autorka ověřovala následující hypotézy:

1. Zubní lékaři v ČR častěji provedou ošetření dočasného zubu zhotovením výplně než extrakce.
2. Předškolní děti s vyšší hladinou strachu ze zubního ošetření preferují ordinaci s obrázky a neformální oblečení zubních lékařů.
3. Dívky mají vyšší hladinu strachu ze zubního ošetření než chlapci.
4. Děti z lokalit s větším počtem obyvatel mají nižší hodnoty hladin strachu ze zubního ošetření než děti z lokalit s menším počtem obyvatel.
5. Barvu, kterou dítě vybere ve vztahu k zubnímu lékaři, lze korelovat s výsledkem Venhamova obrázkového testu.

6. Děti mají vyšší hladinu strachu ze zubního ošetření, pokud už zažily nějaký typ zubního ošetření.

7. Nejčastěji jsou zubním kazem postiženy okluzní plochy dočasných molárů.

8. Chování dětí při extrakcích a chirurgických výkonech v sedaci vykazuje větší diskomfort než při ošetření zubu zhotovením výplně.

Z ověřovaných hypotéz autorka neprokázala zubními lékaři preferované ošetření dočasného zubu výplní a výběr barvy ve vztahu k návštěvě v zubní ordinaci a korelaci této barvy s výsledkem Venhamova obrázkového testu. Dále se autorce nepodařilo potvrdit hypotézu předpokládající, že pokud děti již absolvovaly nějaký typ zubního ošetření, projevuje se u nich i vyšší hladina strachu z následujícího ošetření.

Připomínky a dotazy k jednotlivým studiím

1. Vztah zubních lékařů v České republice k ošetřování dětských pacientů

Dotazník vyplnilo pouze 411 zubních lékařů z celkového uvedeného počtu 8033. Z tohoto důvodu nepovažuji za vhodné uvádět v diskusi „Většina zubních lékařů v České republice“. Vhodnější by bylo např. „Většina zubních lékařů, kteří odeslali odpovědi“. Dle údajů z dotazníku posílali zubní lékaři nespolupracující děti na fakultní pracoviště a nespoléhalí ve větší míře na specialisty v pedostomatologii. **Není to způsobeno tím, že v ČR je těchto specialistů nedostatek?**

2. Postoje předškolních dětí k prostředí zubní ordinace, k zubním lékařům a k zubnímu ošetření

Studie byla zaměřena na děti ve věku 2 – 7 let. Podle prof. Komínka děti do 3 let věku nemají dostatečně rozvinuty rozumové schopnosti, proto je velmi obtížné navázat s nimi kontakt, obvykle se jedná o děti nespolupracující. Okolo 2. roku věku rovněž nastává tzv. první období vzdoru. Z tohoto pohledu by bylo vhodnější posunout věkové rozmezí zkoumaných dětí na 3 – 7 let. **Kolik dětí ve věku 2 – 3 roky bylo zařazeno do studie a jak mohla tato věková kategorie ovlivnit výsledky?**

3. Hodnocení strachu ze zubního ošetření předškolních dětí s použitím Venhamova obrázkového testu a barvového testu ve vztahu ke stavu chrupu

Venhamův obrázkový test se považuje za vhodný pro děti od 3 let věku. **Kolik dětí ve věku 2 – 3 roky bylo zařazeno do studie a jak mohla tato věková kategorie ovlivnit výsledky? Jakou roli kromě vůně lékaře hrají čichové vjemy dítěte při vstupu do ordinace (např. pach dezinfekce)?**

4. Hodnocení strachu ze zubního ošetření dětí v sedaci při vědomí midazolamem nepřímou metodou stupnicí SEM a jeho korelace s provedenými výkony

V této studii autorka potvrdila významné zkušenosti v této oblasti péče o nespolupracující děti.

Připomínky

Připomínky jsou částečně uvedeny u jednotlivých studií. Další připomínky se týkají seznamu literatury, který nepovažuji za přehledný. Vhodnější by bylo použít u jednotlivých citací pořadové číslovky nebo jednotlivé citace oddělit mezerami. V seznamu literatury postrádám z historického pohledu a pro úplnost práci Semerádové (Semerádová V.: Příčiny nespolupráce či zhoršení spolupráce při stomatologickém ošetření. Čs. Stom. 1982, 2: 145-148) a ze současných autorů Mareše (Mareš J.: Dětský strach ze stomatologických výkonů. Prakt.zubní lék. 1994, 6: 186-192) a Vymětala (Vymětal J.: Úzkost a strach u dětí Praha 2004. Portál). Na s. 88 by bylo vhodnější nahradit výraz „zubní návštěva“ vhodnějším např. návštěva v zubní ordinaci.

Uvedené dotazy a připomínky nijak nesnižují hodnotu dizertační práce. Jsou motivovány zájmem, se kterým jsem si práci přečetla.

Závěr

Práce je napsaná pečlivě a srozumitelně. Autorka prokázala schopnost naplánovat výzkumnou práci, stanovit si cíle a hypotézy, zvolit vhodnou metodiku, zpracovat získané údaje včetně statistických metod, interpretovat výsledky a kriticky je zhodnotit ve vztahu k již publikovaným studiím.

V dizertační práci „Anxiozita dětí jako jeden z minoritních vlivů na prevenci zubního kazu“ MUDr. Jana Vašáková prokázala tvůrčí schopnosti a práce splnila požadavky kladené na dizertační práci studijního programu *preventivní medicína a*

epidemiologie. Podle § 47 VŠ zákona č. 111/98 Sb doporučuji práci v předložené formě k obhajobě.

V Plzni 14. 5. 2021

doc. MUDr. Vlasta Merglová, CSc.